

Maj 2011. godine

# Predgovor

*„Mlade dane tople, duge  
prvu ljubav, prve sne,  
vraćaju nam naše pruge,  
ugradili tu smo sve...“*

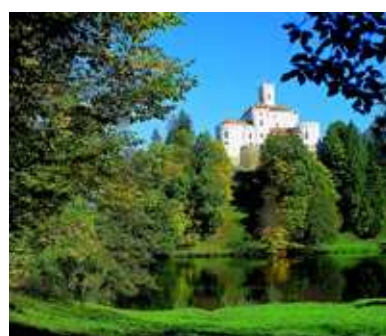
Mladost, rad, drugarstvo, ljubav, zajedništvo, izgradnja domovine... Jednostavnije rečeno – **O**mladinska **R**adna **A**kcija. Svake godine iznova stotine hiljada mladih iz svih krajeva nekadašnje SFRJ, bez ustezanja, svoje su slobodno vrijeme provodili na gradilištima širom zajedničke domovine nesebično dajući svoj doprinos u izgradnji novih ili popravci dotrajalih objekata: puteva, pruga, škola, nasipa, infrastrukture, radeći na poljoprivrednim dobrima, pošumljavnju...

U ovom broju biltena počinjemo sa serijom priloga o fascinantnom i nadasve uspješno provedenom poduhvatu nezabilježenom u svijetu po obimu, organizaciji i načinu provedbe, te po broju učesnika, posebno mladih. Istorijski pregled obuhvata cjelokupni period od samih početaka dobrovoljnog omladinskog rada u vrijeme NOB 1941. godine, pa sve do dolaska nacionalista na vlast i gašenja ORA. Tu će biti prikazan samo jedan malio dio ovog nezaboravnog vremena u kom su stvaralačka snaga, polet i entuzijizam mladih bili i ostali zajednički zaštitni znak čitave jedne epohe. Kome li je to smetalo?

Očuvanje i isticanje svih pozitivnih vrijednosti, koje su krasile vrijeme zajedničkog života u nekadašnjoj SFRJ kao što su visok nivo obrazovanja, zdravstvene i socijalne sigurnosti, prava radnika... samo su neke od aktivnosti koje provodi i za koje se zalaže Udruženje „Naša Jugoslavija“. Tu posebno mjesto pripada jednom od blistavih naslijeđa ovog, po mnogo čemu posebnog razdoblja u životu južnih Slavena – izvanredno dobrim međuljudskim odnosima. Ti odnosi nisu zavisili od pripadnosti naciji, već su svoju snagu crpili upravo iz zajedništva, a odražavali su se na sve segmente društvenog života.

Naši su narodi na ovim balkanskim prostorima zajednički živjeli stoljećima prije toga. Međusobno trgovali, družili se, slavili i tugovali, ženili se ili jednostavnije rečeno – miješali se. Je li toga nestalo? Ne – o tome se samo izbjegava govoriti. Međutim, sve više je onih koji vide kamo vodi nacionalistička ideologija i koji dižu svoj glas protiv ovog neodrživog stanja. Mi im se, našim aktivnostima, pridružujemo.

Uredništvo



# IMPRESSUM

\*

- bilten -

Časopis Udruženja  
„Naša Jugoslavija“

godina II  
broj 3  
maj 2011

★

[www.nasa-jugoslavija.org](http://www.nasa-jugoslavija.org)  
[zajedno@nasa-jugoslavija.org](mailto:zajedno@nasa-jugoslavija.org)

★

Objavljivanje biltena  
isključivo na internetu

★

Glavni urednici:

Zlatko Stojković  
Dalibor Tomić

## Sadržaj

Jugoslaveni postoje, zar ne .....	4
<i>Zlatko Stojković / Dalibor Tomić</i>	
Kapitalizam daje gas .....	5
<i>Stevan Mirković</i>	
Trešnja .....	6
<i>Adriana</i>	
Evolucija i dijalektika .....	7
<i>Ognjen Prica</i>	
Rođeni 23., streljani 42. ....	9
<i>Izet Sarajlić</i>	
Jugoslavija – zemlja mladih .....	10
Fenomen dobrovoljnog omladinskog rada – I dio	
<i>Frederik Goda</i>	

## Jugoslaveni postoje, zar ne!

Okrugli sto na temu  
„Pretpostavke za razvoj Jugoslavenstva“  
Split 2011

„Protivnici vjeruju da nas mogu opovrgnuti time što uporno ponavljaju svoje mišljenje, uopšte ne obraćajući pažnju na naše.“

*Johann Wolfgang von Goethe*

Početakom 90-ih godina prošlog vijeka silom je razbijena zajednička država južnih Slavena – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija. Predstavljala je vrhunac ostvarenja sna svih naroda koji već vjekovima žive na tom prostoru. Opisivana je i doživljavana kao zemlja velikog broja naroda i narodnosti međusobno čvrsto vezanih neobičnom sintezom zajedničkog kulturnog, jezičkog, historijskog, običajnog... naslijeđa.

Strahovit privredni razvoj, koji je od zaostale poljoprivredne regije prije II. svjetskog rata, totalno razrušene divljanjem naci-fašističkog okupatora i njegovih sluga, domaćih izdajnika u periodu 1941-1945, za veoma kratko vrijeme stvorio stabilnu srednje razvijenu zemlju, nedvojbeno je pokazao šta je moguće postići zajedničkim snagama povezanim i okupljenim oko jednog cilja – prosperiteta cjelokupne zajednice! U to vrijeme pripadnost ovom ili onom narodu nije automatski donosila privilegije, a ravnopravnost i jednakost bile su same po sebi razumljive.

Toj šarolikoj idili mnogobrojnih naroda i narodnosti pripadali su i Jugoslaveni, kojima istorija nije bila posebno naklonjena. Od rađanja same ideje Jugoslavenstva, negdje 30-ih godina 19. vijeka, Jugoslaveni su, bez obzira na ciljeve i ambicije, te uticaj u društvu tadašnjih pokretača, imali veoma težak put. U početku su se toj ideji protivili politički, a kasnije (naročito nakon I. svjetskog rata, što se nije promijenilo ni do danas) i religiozni krugovi.

Simptomatično je, ipak, da Jugoslaveni svo vrijeme svoga postojanja nisu imali teritorijalne ambicije – prioritet im je bilo stvaranje što boljih uslova za život cjelokupne zajednice. Zbog čega onda takva odbojnost prema njima? Racionalni argumenti, zapravo, ne postoje. Protivnici Jugoslavena poznaju samo slijepu mržnju i strah od sopstvenog neuspjeha. A Jugoslaveni...

Svjesni činjenice da razvoj svakog društva u domenu privrede, kulture, umjetnosti, nauke, vaspitanja, obrazovanja i stvaralaštva vodi ka progresu samo ako se svi narodi povezuju i obogaćuju međusobnim kreativnim sposobnostima i uticajima, a ne ako su zatvoreni u jednonacionalne i vjerske okvire, Jugoslaveni neposredno rade na prevazilaženju ideoloških barijera i zalažu se za potpuno jednak tretman svih članova društva na ravnopravnim osnovama.

Zadatak je dovoljno težak i nezahvalan, a saznanje da Jugoslaveni od 1991. godine na ovamo nemaju pravo glasa, odnosno da im je oduzeto pravo na nacionalnu opredjeljenost cjelokupnu situaciju nimalo ne olakšava.

Ipak, iako polako, situacija se konstantno mijenja u pozitivnom pravcu i ono što se donedavno činilo nemogućim danas je sasvim normalna pojava. Organizujući se zajedničkim snagama sa pripadnicima svih naroda koji žive na području nekadašnje SFRJ, Jugoslaveni dobijaju na značaju, a njihove aktivnosti na intenzitetu. Ne tako davno javnost je saznala o upisu Udruženja „Naša Jugoslavija“ u registar udruženja u Srbiji i Hrvatskoj, čime su stvoreni uslovi za okupljanje svih, koji se ne slažu sa odnosima među narodima u regiji kakvi vladaju od 91. na ovamo. Nakon toga, na prvi dan proljeća 21. 03. 2010. godine bilježimo osnivanje Saveza Jugoslavena u Zagrebu, da bi godinu dana kasnije, tačnije 23. 04. 2011. godine u Splitu bio održan i okrugli sto na temu „Pretpostavke za razvoj Jugoslavenstva“, koji ujedno predstavlja početak niza skupova pod zajedničkim nazivom: „Jugoslaveni – priznavanje prava na nacionalnost“.

Ovaj splitski skup\*, inače prvi takve vrste do sada, pokazao je da su Jugoslaveni svjesni ozbiljnosti zadataka koje su sebi postavili.



Sasvim je jasno određen pravac kretanja: zblizavanje nacionalnih specifičnosti, koji potenciraju upravo Jugoslaveni, jeste društveni i kulturni proces, koji međusobna tolerantnost i širokogrudost između naroda mogu samo potpomagati, dok ga nacionalističke predrasude, netrpeljivost i uskogrudost u mnogome sputavaju, otežavaju i ograničavaju. Glavna karakteristika Jugoslavenstva jeste integralizam, koji nesumnjivo stoji iznad nacionalizma i regionalnih podjela.

Jugoslavenstvo danas, možda čak više nego ikad prije, predstavlja garant međusobnog razumijevanja i približavanja, da ne potencira neznatne razlike među našim narodima, već ih respektuje, uvažava i prihvata kao obogaćivanje.

Skup je završen pozivom na sljedeći okrugli sto u jesen ove godine.

*Zlatko Stojković / Dalibor Tomić*

## Kapitalizam „daje gas“!

Niti je kapitalizam umro, niti je u krizi. Naprotiv, funkcionira besprekorno, čak je i „dodao gas“, pa imamo, na jednoj strani, mnogo više propalih firmi, ucveljenih štediša i otpuštenih radnika nego obično, a na drugoj, enormno bogaćenje i trijumfalno snaženje malog broja ekonomskih i finansijskih giganta. Njihovi vlasnici i direktori su veštiji i sposobniji „lovci u mutnom“, od ostalih. Time su stvorili uslove da i ubuduće „pelješe“ svoje sunarodnike i manje razvijene i nerazvijene zemlje širom planete. I da, naravno, žive jos raskošnije. Inače, svakodnevni kolapsi malih i srednjih firmi (mikro recesije), koji ojade manji broj radnike i akcionara i usreće lokalnu elitu, ne izazivaju veću pažnju javnosti. To važi i za stres, samoubistva i mentalne poremećaje kao stalne pratioce kapitalizma. Sve to protiče anonimno. A to je bit kapitalizma.



“Uginuća” velikih “riba” (američke banke) dotiču ogroman broj ljudi, pa se šira javnost uznemiri. To nije “sića” kao kod malih i srednjih firmi već milijarde dolara. Tada je nemoguće sakriti krađu, podvale, prevare, štimovanje bilansa, potkupljivanje revizora itd. Njihovi mnogo hvaljeni vlasnici i direktori, okićeni državnim i društvenim nagradama i odlikovanjima su obični tati i, po pravilu, nestanu bez traga i glasa neposredno pre bankrota. Pohlepa i lopovluk vide se kao na dlanu. Privatna svojina ne obezbeđuje niti garantuje većini ljudi posao ni sigurnost lične imovine. O solidarnosti među ljudima nema ni govora! Privatna svojina je najveće svetsko zlo.

\*Detaljan izvještaj sa okruglog stola možete pronaći na stranici: [www.nasa-jugoslavija.org/Izvjestaj.pdf](http://www.nasa-jugoslavija.org/Izvjestaj.pdf)



Kakva je uloga države u ovoj situaciji? Da bes i nezadovoljstvo oštećenih smiri i kanališe u funkciji onisanje sistema i tako izbegne eventualne socijalne lomove i revolucionarne ispade.

Svojom regulativom država delimično popravljajući stvari koje je oštetila privatna inicijativa. Država na kraju spasava društvo od haosa, ali i sistem. Bes se usmerava na „loše momke“ poput Majdorfa i njihovu pohlepu. Tome treba dodati i niz socijalnih državnih mera što donekle olakšava težak život većine stanovništva.

Međunarodna saradnja razvijenih u ovoj globalnoj pljački dostiže veliki stepen jedinstva, jer je danas teško samostalno sačuvati svoju „zadnjicu“. Mora se priznati da zapadne države odlično ostvaruju ulogu psa čuvara kapitalističkog sistema. Kapitalisti svih zemalja, ujedinite se! Normalno! One su deo sistema zaslužne za njegovu dugovečnost i titulu „kraja istorije“.

Posle ove „Trinaeste majke (svih kriza) „od 1929. do danas („Politika“, 21.1.), iskustvo kaže da će doći do ekonomskog oporavka i rasta te većeg standarda. Nakon prethodnih dvanaest (većih) recesija u SAD dohodak po glavi stanovnika (za osamdeset godina) porastao je dvanaest puta. Naravno, to je prosek. Najveći deo tog rasta otišao je na sve raskošniji život pohlepne elite. U tome učestvuju i elita propalih firmi. Na njihove otpremnine, recimo, ovih dana idu milijarde dolara predviđene ugovorom o zapošljavanju.

To je razlog više da komunisti agilnije upoznaju svet sa svojim iskustvima i praksom u socijalizmu, što se na Zapadu stalno demonizuje. Tako je u SFRJ nacionalni dohodak po glavi stanovnika porastao (za četrdeset godina) dvadeset i tri puta (od 112 dolara 1939. na 2.620 dolara 1980.). Rast je išao u korist većine stanovništva.

Tito, predsednik SFRJ, „otišao je na onaj svet“ onako kako je na njega i došao – kao proleter. Brojnim naslednicima ostavio je imovinu vrednu 47.000 ondašnjih DM (štedne knjižice zajma za prepород Srbije i prugu Beograd – Bar i devizna na 6.000 DM kao honorar od nemačkog izdavača njegovih memoara). Od nekretnina nije imao ni kolibu!

A „blaženopočivši“ kralj Aleksandar Prvi Karađorđević, pored novca, bio je vlasnik ogromne imovine na prostoru od Bleda do Đevđelije (dvorci i vile, rudnici, vinogradi i vinski podrumi, šume itd.). Zahvaljujući pohlepnom kralju i njegovoj kamarili naš čovek je, po standardu, čamio zguren na zadnjoj prečagi evropske lestvice.

Iako posrćući i polako ideja i praksa socijalizma krči svoj put. Neće se kapitalizam sam strmeknuti u provaliju – treba ga tamo gurnuti. Dok se to ne desi kapitalizam će nastaviti da „vadi dušu“ našoj planeti.

Stevan Mirković,  
General-pukovnik JNA u penziji,  
predsednik Centra Tito

---

## Trešnja

Sjeti se solitera i onoga vremena  
I kave kod druga Jevrema.

Nedostaješ mi ti i tvoja muzika  
Nedostaje mi iz pedesetih i generacija.

Bio si plesač na žici, ptica pjevalica,  
Bio si posvuda slavljena luralica.

U proljeće nek ti lake noge zoru prate,  
Sve do trešnje što u more cvate.

Da l' kalendar travnju il' aprilu dane broji,  
Nebitno je onom ko pod trešnjom stoji.

Adriana



## Evolucija i dijalektika

Nesumnjivo je da otkriće razvoja (evolucije) u svijetu spada među najveće tekovine građanske znanosti i filozofije. Spoznaja da u svijetu postoji razvojni proces spada svakako u najveća znanstvena otkrića, ona znači veliki korak naprijed u spoznaji stvarnosti. U tom pogledu mi, dijalektički materijalisti, nemamo što prigovoriti građanskim evolucionistima. Ali samo u tom pogledu, tj. uzevši stvar sasvim općenito, ograničivši se samo na tvrdnju: svijet je razvojni proces. No, čim se tim problemom pozabavimo detaljnije, vidjet ćemo da postoji ogromna razlika između dijalektičkog shvatanja evolucije i građanskog evolucionizma, da je građanski evolucionizam ograničen klasno-apologetskim karakterom građanske znanosti. Već sama činjenica da se evolucionizam od svog početka iskorištavao kao argument protiv revolucionarnih težnji proletarijata upućuje nas da posumnjamo u znanstvenu vrijednost onakvog evolucionizma kako ga formuliše građanska znanost. I zato, pored sve tačnosti osnovne evolucionističke ideje, da je svijet razvojni proces, mi moramo povesti najoštriju borbu protiv građanskog evolucionizma, koji baš zbog toga što mu manjka dijalektika, ne može da shvati svjetski razvojni proces, nego razvoj pretvara u neko mehaničko adiranje.

Već u pitanju odnosa evolucije i revolucije pokazala se nadmoć dijalektičara nad građanskim evolucionistima, koji su tvrdili da su evolucija i revolucija dva pojma koji se međusobno apsolutno isključuju, nasuprot dijalektičarima koji tvrde da se evolucija i revolucija međusobno uslovljavaju, tako da nema evolucije bez revolucije i obrnuto. Da tu dijalektičari imaju pravo potvrđuje svaka revolucija, jer se evolucija nikad tako snažno ne osjeća nego upravo u doba revolucije. Današnja epoha velikog socijalnog preobražaja daje nam u tom pogledu upravo zornu pouku, pa nije ni potrebno da o tome mnogo teoretiziramo.

Iz ovog primjera o odnosu evolucije i revolucije

vidimo da je dijalektika ono što manjka građanskim evolucionistima. Stojeći na stanovištu formalne logike oni ne vide da dva suprotna pojma, kao što je evolucija i revolucija, sačinjavaju jedinstvo suprotnosti, da se oni međusobno uslovljavaju i prožimaju, da jedan bez drugog ne mogu postojati. Samo sa stanovišta dijalektike može se objasniti nastajanje novog iz starog i zato građanski evolucionizam cio razvoj svodi na povećanje ili „popravljanje“ starog, pa time razvoj prestaje biti razvojem; građanski evolucionizam, koji na prvi pogled izgleda dinamičan i dijalektički, pretvara se u čistu metafiziku i statiku. Uzmimo samo jedan primjer. Teško da danas postoji neki građanski sociolog koji ne bi tvrdio da se današnje društvo razvija i da će se i dalje stalno razvijati. Ali kod tog razvoja ono nikada neće preći granice građanskog društva. Ono će se stalno popravljati i usavršavati, njegova „loša“ strana biće sve manja i manja, ali ono će uvijek ostati građansko društvo, samo građansko društvo sve savršenije i sve bolje. Dakle, tu se ne radi o nastajanju novog društva iz starog, nego o popravljanju i usavršavanju starog, o umanjenju ili čak o uništenju loše strane starog društva i povećanju njegovih dobrih strana. Staro je društvo vječno, ono se zapravo ne razvija, ono se samo popravlja i usavršava. Cio se razvoj svodi na povećanje i umanjenje društvenog „zla“. Razumije se da je time ideja razvoja posve uništena, jer je nastajanje novog iz starog bitna osobina razvoja. Tako građanski evolucionizam prelazi u svoju suprotnost: umjesto razvojnog procesa, u kome se sve stvari mijenjaju, imamo vječne i nepromjenjive stvari, koje se samo povećavaju ili umanjuju. Jasno je da je ovakvo shvatanje društvenog razvoja teoretski pendant kontrarevolucionarnoj i reformističkoj praksi.

Umjesto ove bijedne evolucije građanskih evolucionista, kod koje se zapravo ništa ne razvija, nego samo povećava i umanjuje, u prirodi i društvu postoji živ i bujan razvoj, kod kog nema vječnih i nepromjenjivih formi, nego nastajanje novog iz starog. A upravo nastajanje novog iz starog nije moguće razu-

mjeti bez dijalektike. Stvarni razvojni proces je, dakle, dijalektički proces.

Bitna osobina dijalektičkog kretanja je kretanje u suprotnostima, kod čega suprotnosti sačinjavaju jedinstvo. Za nedijalektičara suprotnosti ne sačinjavaju jedinstvo, one su apsolutne, one isključuju jedna drugu, kao što smo vidjeli u primjeru: evolucija-revolucija i dobra i loša društvena strana. Zato se za njih društveni razvoj i svodi na uništenje „loše“ strane i ovjekovječenje „dobre“. Za njih „dobra“ strana zapravo može egzistirati samo ako se uništi „loša“ strana. Da je „loša“ strana ujedno i „dobra“, da ona izaziva kretanje i time dovodi do rađanja novog društva, jednom riječi, da su zlo i dobro suprotnosti koje sačinjavaju jedinstvo, i koje se prožimaju, tako da je zlo ujedno dobro i obrnuto, to nedijalektičarima nikako ne ide u glavu. To nije išlo u glavu ni Proudhonu, koji nije mogao shvatiti antagonistički karakter feudalnog društva, pa stoga ni njegovu revolucionarnu evoluciju u buržoasko društvo.



Ognjen Prica

Zato mu Marx u svom djelu „Bijeda filozofije“ kaže:

*„I feudalna je proizvodnja imala dva antagonistička elementa, koji se također označavaju kao dobra i loša strana feudalizma, ne uzimajući u obzir da na kraju krajeva uvijek loša strana odnosi pobjedu nad dobrom stranom. Loša strana je ona koja, izazivajući borbu, stvara kretanje koje čini istoriju. Da su ekonomisti u doba vladavine feudalizma, oduševljeni viteškim vrlinama, div-*

*nom harmonijom između prava i dužnosti, patrijarhalnim životom gradova, cvjetanjem kućne industrije po selima, razvitkom industrije organizovane u korporacije, udruženja i cehove, jednom riječi svim što je činilo lijepu stranu feudalizma, da su oni sebi postavili problem da unište sve što baca sjenu na tu sliku – kmetstvo, povlastice, anarhiju – do čega bi to dovelo? Bili bi uništeni svi elementi koji su izazivali borbu, razvitak buržoazije bio bi ugušen u začetku. Bio bi postavljen besmislen problem da se isključi istorija.*

*I zbog toga ko hoće pravilno da rasuđuje o feudalnoj proizvodnji, mora je posmatrati kao način proizvodnje zasnovan na suprotnosti. Mora pokazati kako se u okviru te suprotnosti proizvodilo bogatstvo, kako su se proizvodne snage razvijale istovremeno s klasnom suprotnošću, kako je jedna od tih klasa, loša strana, društveno zlo, stalno rasla, dok nisu sazreli materijalni uslovi za njeno oslobođenje.“*

Postaviti apsurdan problem „da se isključi istorija“, da se isključi svaki razvoj, to je problem koji su sebi postavili građanski „evolucionisti“.

Osim ovog pseudo-evolucionističkog stanovišta postoji u građanskoj filozofiji i jedno stanovište, koje u pogledu evolucije naročito naglašava nastajanje novog iz starog. To je tzv. „stvaralačka evolucija“ (l'évolution créatrice) francuskog filozofa Bergsona, kod koje je stvaralaštvo apsolutno, novo nastaje bez ikakve veze sa starim. Novo se, zapravo, ne razvija iz starog, nego nastaje iz ničega, pa se zato proces razvoja i ne može racionalno shvatiti, on se može samo osjetiti „intuicijom“. Kod razvoja staro u novom nije samo uništeno, nego ujedno i sačuvano, pa zato i Bergsonov razvoj prestaje biti razvojem i pretvara se u neko mistično vječno stvaranje iz ničega. Razvoj se ne može shvatiti bez dijalektičkog pojma uništenja i istodobnog sačuvanja. Bez dijalektike razvoj se pretvara ili u puko kvantitativno povećavanje ili u mistično stvaranje iz ničega. Postojanje razvoja u prirodi i društvu upućuje nas na postojanje di-



Tvrditi da u prirodi nema dijalektike i istodobno da je priroda razvojni proces je apsurd kome je Hegel izbjegao tako da je u prirodi negirao i jedno i drugo. To je Hegel mogao učiniti, jer je za njega prava stvarnost duh, koji se razvija dijalektički. Međutim, bez obzira na to što se za materijalističkog dijalektičara stvar ne može tako postaviti, već i rezultati modernih prirodnih znanosti, koje sve više otkrivaju i dijalektiku prirode, pokazuju postojanje dijalektike u prirodi, iako te razvojne procese nedijalektička znanost nastoji eskamotirati\* ili u puko povećavanje i „usavršavanje“ postojećeg ili u mistično vječno stvaranje „stvaralačke evolucije“. Ali, s druge strane, nepoznavanje dijalektike otežava spoznaju prirodnog procesa, što se najbolje vidi kod današnjih prirodnih znanosti u pitanju problema nužnosti i slučajnosti (dinamičnih i statičnih zakona). Mi tu treba da zauzmemo stanovište, koje je Engels zauzeo povodom Darwinove teorije, pokazavši da nije problem u tome da se „zadrži staro shvatanje nužnosti“ ni da se „priroda silom stavlja u oblik nekog zakona, neke logičke konstrukcije, koja je protivrječna i u sebi i prema stvarnosti“, niti da „proglasimo kaotično carstvo slučaja jedinim zakonom žive prirode“ (Engels – „Naturdialektik“), niti da pravimo eklektički izbor, nego da pokažemo da Darwinova teorija u stvari predstavlja ispravnost Hegelovog shvatanja o bitnoj vezi između nužde i slučaja, ne samo „sumom primjera“, nego kao „spoznajni zakon (i zakon objektivnog svijeta)“.

### *Ognjen Prica*

Objavljeno u listu  
„Književni savremenik“  
Zagreb, 1936. godine  
broj 10, strana 126-129

## ROĐENI 23 STRELJANI 42

Večeras ćemo za njih voljeti  
Bilo ih je 28  
Bilo ih je pethiljada 28  
Bilo ih je više nego što je ikad u jednoj pjesmi bilo ljubavi  
Sad bi bili očevi  
Sad ih više nema.

Mi koji smo po peronima jednog vijeka  
Odbolovali samoće svih svjetskih Robinzona  
Mi, koji smo nadživjeli tenkove i nikog nismo ubili  
Mala velika moja  
Večeras ćemo za njih voljeti.

I ne pitaj jesu li se mogli vratiti  
I ne pitaj je li se moglo natrag  
Dok je posljednji put crven k'o komunizam  
Gorio horizont njihovih želja  
Preko njihovih neljubljenih godina izbodena i uspravna  
Prešla je budućnost ljubavi

Nije bilo tajni o polegloj travi  
Nije bilo tajni o raskopčanom prvom dugmetu  
Tamo gdje se svršava vrat  
Nije bilo tajni o klonuloj ruci s' ispuštenim ljljanom

Bile su noći, bile su žice  
Bilo je nebo koje se gleda posljednji put  
Bili su vozovi koji se vraćaju prazni i pusti  
Bili su vozovi i makovi  
I s' njima, s' tužnim makovima jednog vojničkog ljeta  
S' divnim smislom podražavanja  
Takmičila se njihova krv.

A na Kalemegdanima i Nevskim Prospektima  
Na južnim bulevarima i kejevima rastanka  
Na cvijećnim trgovima i mostovima Mirabo  
Divne i kad ne ljube

Čekale su Ane, Zoje, Žanet  
Čekale su da se vrate vojnici  
A ako se ne vrate  
Svoja neljubljena ramena daće dječacima

Nisu se vratili  
Preko njihovih streljanih očiju prešli su tenkovi  
Preko njihovih nedopjevanih marseljeza  
Preko njihovih izrešetanih iluzija

Sad bi bili očevi, sad ih više nema  
Na zbornom mjestu ljubavi sad čekaju kao grobovi  
Mala velika moja  
Večeras ćemo za njih voljeti.  
Večeras ćemo za njih voljeti.

Izet Sarajlić

\*vješto prikriti, zavarati

# JUGOSLAVIJA

## ZEMLJA MLADIH

Narodna mudrost kaže: na mladima svijet ostaje, na mladima se temelji budućnost. Istovremeno, život nas uči: da bi se gradila kvalitetna budućnost sa poštovanjem, istinom i racionalnošću se mora pristupiti analizi i prikazivanju sopstvene prošlosti, a to je moguće postići isključivo na realnoj dokumentovanoj i argumentovanoj osnovi. Budućnost se ne može graditi na populizmu, lažima i falsifikatima, sa kojima narodi na području nekadašnje SFRJ žive od 1991. godine na ovamo. To se posebno odnosi na način na koji se sadašnjim mladim generacijama prikazuje naša zajednička prošlost.

Danas su mladi isključeni iz procesa odlučivanja, prepušteni su sami sebi, društvo ne računa na njih kao na motor razvoja i ne pridaje im značaj jednog od odlučujućih faktora u rješavanju aktuelnih teškoća niti se radi na stvaranju uslova za uključivanje budućih pokoljenja u društvena, privredna i politička zbivanja. Savremene političke elite mlade rado predstavljaju kao stranački podmladak, aktivan isključivo u prikupljanju političkih poena za pojedinu stranku, odnosno njihove političke vođe. Početkom i sredinom 90-ih godina generacije mladih su služile kao topovsko meso razjarenih nacionalističkih glavešina na svim stranama, ostvarivanju njihovih interesa u cilju osvajanja teritorija, etničkih čišćenja, separatizma i stvaranja ličnog profita.

To nije uvijek bilo tako. Omladina je u nekadašnjoj SFRJ bila aktivno uključena u sve segmente društvenog, privrednog i političkog života, bilo joj je omogućeno da svoju stvaralačku snagu, polet i entuzijazam definiše kroz mnogobrojne društvene organizacije, te kroz provođenje konkretnih aktivnosti neposre-

dno učestvuje u razvoju cjelokupne društvene zajednice. Takoreći od malih nogu kroz savez pionira, preko raznih vidova organizovanja (izviđači, ferijalci, planinari, gorani...) mladi su davali ogroman doprinos izgradnji pravedne zajednice svih naroda, koja je bila stvarana po mjeri čovjeka – ne po mjeri kapitala.

Posebno mjesto u cjelokupnom procesu stvaranja progresivnog društva svakako je pripadalo dobrovoljnom omladinskom radu – jedinstvenom projektu takve vrste u svijetu. Radeći na gradilištima širom zemlje omladina je gradila budućnost i neposredno izgrađivala novu društvenu svijest. Od samog početka mladi su, svjesni svoje vodeće uloge, preuzeli odgovornost i postali osnovni subjekt, organizator i izvođač svih aktivnosti vezanih za provođenje omladinskih radni akcija. Kroz uspješno organizovanje ORA omladina se samoinicijativno usmjeravala ka opštim društvenim ciljevima i težnjama.



Korijeni organizovanja omladine datiraju još iz vremena II. svjetskog rata i protezali su se sve do početka 90-ih godina. Od samog početka stvorena je neraskidiva veza mladih i NOB-e. Omladina je radila na popravljanju i osposobljavanju saobraćajnica, spremanju žetve, izradi odjeće i obuće za borce, dostavljanju hrane, zbrinjavanju ranjenika. Nakon konačnog oslobođenja zemlje od okupatora i domaćih izdajnika krenulo se sa neumornim radom na izgradnji razrušene domovine. Retrospektiva koja slijedi, prikazaće kako je dobrovoljni omladinski rad izgledao konkretno – na terenu.

Neraskidiva je veza početaka dobrovoljnog omladinskog rada i NOB-a. Prve radne akcije su bile organizovane pod vodstvom SKOJ-a i USAOJ-a već u jesen i zimu 1941. godine. Još 17. novembra 1941. godine, pisala je u uvodniku svog prvog broja „Omladinska borba“, organ SKOJ-a: „Široke omladinske mase rade u tvornicama i radionicama, na poljima i njivama, u krajevima koji su pod čizmom okupatora. I njihova je sveta dužnost da tamo, na mestu svoga rada, vode stalni uporni rat protiv morskog ugnjetača. Ni jednog proizvoda našeg znoja, ni jednog zrna žita neprijatelju!„

Omladina Čačka, Užica, Potkozarja i drugde, gde već postoje partizanske jedinice, učestvuje aktivno u opskrbi i potpomaganju diverzantskih aktivnosti protiv okupatora, što podrazumeva prikupljanje letine, ali i prekopavanja glavnih puteva i pruga, rušenja neprijateljske komunikacije... Ostalo je zabeleženo da je prva akcija sakupljanja letine u oslobođenom Čačku 05. oktobra 1941. godine u trajanju od dve nedelje pokrenuta na inicijativu Sreskog komiteta SKOJ-a Ljubičkog sresa. Istovremeno se u Pounju, između Papuka i Kozare ubralo preko dvadeset vagona žita, krompira i voća za potrebe naroda i partizana.



Već u leto 1942. godine sprovedena je žetva u Saničkoj dolini, kada je u selu Vojići kod Ključa osnovana Prva udarna poljoprivredna brigada, koja je od 3. avgusta okupila preko 3000 omladinaca i 1960 starijih radnika sa 200 kola i 245 konja. Do kraja oktobra 1942, u nekoliko smena, učestvovalo je preko 8000 omladinaca, sa starijim radnicima preko 10000 dobrovoljaca. Prikupljeno je 150 vagona žita i 150 vagona voća i povrća. Delegati prve kotarske konferencije SKOJ-a za Vojnić kažu u svojoj Rezoluciji: „Naročito omladina treba u selu da bude prva koja će da ide u akcije, prekopavanje ceste, spremanje hrane – da na svakom koraku pomogne parti-

zanima što god bude trebalo.“

Tito, sredinom leta 1942. godine, u Uputstvu Operativnom štabu za Bosansku krajinu, piše: „Produžite i dalje rad na pribiranju žetve. To imajte stalno pred očima, jer je to isto tako važno kao i izvođenje operacija.“ Ova praksa je ostala tokom celokupne NOB-e. Svih tih ratnih godina se istovremeno vojnički napadao neprijatelj, ali i sakupljala letina za narod i partizane. Ono što je manje poznato je da se već u to vreme pored rada (i rata) radilo i na obrazovanju dobrovoljaca, tako da je prvi tečaj na akcijama bio već u Saničkoj dolini – analfabetski tečaj. Bilo je kulturnih priredbi, raznih horova i orkestara, ali i političkih časova i predavanja.



#### 1941. godina

1. U aprilu i maju: prikupljanje oružja, bombi, razne opreme i municije i sklanjanje u tzv. omladinske, partijske, ratne magacine.
2. Akcije rušenja telefonskih stubova, paljenje žita i senjaka, diverzije na komunikacijama.
3. Glavni štab NOPO Jugoslavije, naredbom od 26. avgusta upozorava na potrebu da se što organizovanije priđe snabdevanju boraca.
4. U prvim ustaničkim danima, na Oštrelju, formira se radni vod od 17 ljudi, koji radi na rušenju puteva i pruga. U istom kraju, sredinom avgusta, kopaju se rovovi, prave bajte za izbeglice i pogorelce, donosi se odluka o organizovanom prikupljanju letine.
5. Avgust: u selima oko Daruvara, formiraju se prve omladinske radne čete, prikuplja letina i obavljaju ostali radovi za front. U glamočkom polju obrazovan omladinski radni bataljon koji prikuplja letinu.
6. Omladina oslobođenih krajeva u Čačku, Užicu, Sandžaku, Foči, Potkozarju i u drugim mestima aktivno pomaže partizanske odrede, pomaže porodice partizana, prikuplja odeću i obuću za borce, dobrovoljne priloge itd.

7. U oktobru i novembru omladina Čačka i okolnih sela prikuplja letinu i obavlja druge poljoprivredne poslove porodicama boraca.

8. Petog oktobra 150 mladića i devojaka iz užičkog kraja odlazi na dvonedeljnu radnu akciju u Dobrun - na branje žita i voća.

9. U Pounju, u jesen, ubrano 20 vagona žita, voća i povrća sa imanja na kojima su ranije živeli Nemci.

10. U oktobru i novembru u Crnoj Gori omladina ruši komunikacije pred neprijateljem. U rušenju puta Podgorica-Nikšić učestvuju 400 omladinaca i omladinki.

11. U periodu od oktobra do decembra - masovno stvaranje omladinskih radnih četa u Bosni. Organizuje se jedna od prvih velikih radnih akcija, preko snegom zavejanih planina iz Petrovca u Podgrmeč, 900 omladinaca i omladinki nosi žito.



### 1942. godina

1. U proleće, velikom brzinom raste broj omladinskih radnih jedinica – otvara se front borbe za hranu.

2. U maju, u Ljubomiru kod Trebinja, obrazuje se radna brigada od 5 četa, koja obavlja poljoprivredne poslove na slobodnoj teritoriji, podiže sanirane objekte, pravi nadvožnjake i druge objekte.

3. U selu Međuvode (desetak kilometara od Bosanske Dubice) omladina i narod izgrađuju provizorni aerodrom sa koga je prvi put poletio partizanski pilot Franjo Kluz.

4. Formiraju se omladinske radne jedinice, čete i bataljoni u Bosanskoj krajini. One popravljaju prugu Drvar-Ključ i grade put Glamoč-Rore.

5. U Sandžaku obrazovano 29 omladinskih radnih bataljona koji obrađuju zemlju.

6. Početkom augusta, u Bosanskoj krajini, formira se slavna Prva udarna poljoprivredna brigada. Ubrzo je formirano ukupno 17 radnih brigada koje su između I i II kongreda USAOJ-a dale 1,5 miliona dobrovoljnih radnih dana. Obavljaju se žetve pod kuršumima.

7. Augusta meseca, OK SKOJ-a za Primorje izveštava NOO u Pribiru o formiranju omladinskih radnih grupa za

pribiranje plodova, brže spremanje hrane, pomoći partizanskim i drugim porodicama koje nemaju dovoljno radne snage.

8. U Sloveniji, u rejonu Šmarje, omladina suši voće, bere jagode, pravi dvopek za partizane.

9. U Hrvatskoj omladinske radne čete sa oružanim jedinicama vode akciju za odbranu žetve.

10. Paljenje neprijateljskog žita u Sremu; 27 omladinaca i omladinki iz jednog sela uništilo 60 jutara fašističkog žita, kosačicu i traktor.

11. Čuvena žetva u Saničkoj dolini – najveća akcija omladine u toku NOB. Rad Prve udarne poljoprivredne brigade značio je jedinstvo fronta i pozadine. Akcija pripremana od proleća: izgrađivani partizanski magacini, sagrađen i motorni mlin. Sagrađeno i više partizanskih bolnica, a obrazovana i Driničko-kozilska ekonomija sa više od 5.000 grla stoke. U žetvi u Sanici učestvovalo 5.000-6.000 omladinaca i omladinki. Radna brigada u Saničkoj dolini obrazovana 08. augusta. Imala je svoj štab, komandanta i komesara, 10 bataljona i 57 četa. Kroz brigadu prošlo blizu 7.000 omladinaca i omladinki. Čuvena žetva 600 žetelaca ove brigade koja je obavljena 27. augusta ispred samih ustaških bunkera. Radni rezultati: prikupljeno 270 vagona žitarica, osušeno 3 vagona šljiva, izvađeno i utrajeno 17 vagona krompira, sabrano 5 vagona pasulja, spravljeno 4 vagona pekmeza, dnevno u partizanske bolnice otpremano 3.000 kilograma voća i povrća, stanovništvu podeljeno oko 150 vagona razne hrane, stavljeno u rezervu 750 vagona razne hrane. U partizanske jedinice iz ove brigade otišlo 21% sastava ili 1.500 omladinaca i omladinki. Za rezultate, omladina ovog kraja dobila, na I kongresu USAOJ-a, prvu prelaznu zastavicu.

12. Pretkongresno takmičenje – zonska akcija prikupljanja dobrovoljnih priloga za vojsku; sakupljanje odeće, obuće, posteljine, hrane, sanitetskog materijala. Na kongresu prelazne zastavice za uspeh u takmičenju dobija okrug Petrovac-Drvar-Grahovo i selo Trnavac u blizini Korenice u Lici.

### 1943. godina

1. U jesen 1943. godine više od polovine celokupne jugoslovenske teritorije je oslobođeno. Formiraju se nove omladinske radne čete, bataljoni i brigade. Nastavlja se akcija zimske pomoći, zatim akcije setve, a u leto i jesen prikuplja se žito, voće i povrće.

2. Posle IV ofanzive, u Bosanskoj krajini, omladinci nose ranjenike preko Glamoča i Šatora. Radne čete istovre-



meno prekopavaju ceste i evakušu narod i žito pred neprijateljem.

**3.** Za vreme velike neprijateljske ofanzive na Kozaru, omladinke prenose ranjenike po desetak i više kilometara, ratni materijal, snabdjevaju naše jedinice.

**4.** Posle IV ofanzive na Kordunu počinje obnova spaljenih sela. U veljunskom kotaru, u njima je oko 680 omladinaca i omladinki, dok se u vojničkom kotaru obrazuje brigada sa tri bataljona sa ukupno 640 omladinaca i omladinki. Počinje takmičenje omladine Korduna i Like.

**5.** Uoči Prve Konferencije USAOH-a omladina okruga Čazme sakupila je za našu vojsku više hiljada kilograma brašna, krompira i drugih namirnica.

**6.** Radne jedinice okruga Karlovac obrađuju polja partizanskim porodicama i sakupljaju namirnice za partizane.



**7.** Omladina Hrvatskog primorja prenela na slobodnu teritoriju 25.000 kilograma krompira i prikupila dobrovoljne priloge za vojsku i ranjenike.

**8.** Omladina Banije obnavlja više hiljada kuća i obavlja druge poljoprivredne radove.

**9.** Omladina oslobođenog područja Bilogore obavlja veliki broj poljoprivrednih poslova i stvara omladinske vrtove u kojima gaji razne poljoprivredne kulture.

**10.** Omladina Srema uništila preko 100 vagona neprijateljskog žita, veliki broj kosačica i vršalica.

**11.** Omladina mitrovačkog i iriškog sreza pali fašističko žito i obezbeđuje pšenicu za partizanske jedinice. Omladina Srema prikuplja za partizane odeću, obuću i hranu i pomaže partizanskim i siromašnim porodicama u obradi polja.

**12.** U Slavoniji omladinci požnjeli, ovrli i smestili na sigurna mesta 100 vagona žita.

**13.** U Sloveniji omladinci dali na desetine hiljada radnih sati u takmičenju u sakupljanju lekovitog bilja.

**14.** Omladina sela Jasenovca, Dubice i Gradine brala kukuruz ispred ustaških bunkera.



#### **1944. godina**

**1.** U takmičenju pred drugi kongres USAOJ-a omladina dala oko 5 miliona radnih dana. Prelaznu zastavicu za najbolje rezultate u takmičenju osvojila omladina Like.

**2.** Na drugom kongresu USAOJ-a (02. maja 1944.) drug Tito odao priznanje omladini za herojsko držanje kako na frontu, tako i u pozadini: „Kao Vrhovni komandant Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije izražavam vama, a preko vas čitavoj rodoljubivoj omladini, svoju zahvalnost i priznanje za herojsko držanje, kako s puškom, tako i sa lopatom u ruci.“

**3.** Na velikoj oslobođenoj teritoriji omladinske radne čete, brigade oru, kopaju, seju, žanju, grade i snabdjevaju vojsku.

**4.** U Sloveniji omladinske radne jedinice dale na desetine radnih dana u prenošenju hrane, pomoći partizanskim bolnicama, pranju i šivenju odeće.

**5.** Preko 400 omladinaca u Istri žanje žito oslobođenog Čepića.

**6.** Od 1. do 30. novembra omladina Visa daje 3.000 radnih dana, Korčule-12.000 radnih dana na raznim poljoprivrednim radovima. Mladi Šibenčani popravljaju 70 kilometara puta, a mladi Zadrani daju 46.000 radnih dana.

**7.** U Slavoniji 5.000-6.000 mladih žanje žito pod napadima neprijateljske avijacije.

**8.** U Istočnoj Bosni formira se poljoprivredna divizija sastavljena od nekoliko brigada i priprema više desetina hiljada kilograma pšenice, kukuruza i ostalih poljoprivrednih kultura.

**9.** Omladina Bosanskog Petrovca prikuplja odeću, obuću i hranu. Omladina ovoga kraja dala je tada blizu milion radnih dana.

**10.** Omladina Kavadarca dala 685 radnih dana na izgra-



dnji puta Kavadarci-Dobnište, još toliko na putu Kavadarci-Brušane, seči drva i drugim poslovima.

11. Omladina Bitolja organizuje seču drva i u učestvuje u opravci aerodroma.

12. Omladina Crne Gore u 13.-julskom takmičenju dala 22.325 radnih dana i prikupila 11.800 kilograma pšenice.

13. Na prvom kongresu USAOJ-a Srbije, drug Tito pozvao omladinu da učestvuje u obnovi ratom porušene zemlje. Omladina s oduševljenjem prihvatila ovaj zadatak. To je ušlo i u kongresnu rezoluciju.

14. Velike radne akcije omladine Beograda u raščišćavanju ruševina u glavnom gradu.

15. Formiraju se radne brigade u Leskovcu, Crnoj Travi, Užicu.

16. Omladina užičkog okruga prevozi i prenosi namirnice u Sandžak i Crnu Goru.

#### 1945. godina

1. Radne akcije u svim oslobođenim krajevima i mestima. Raščišćavaju se ruševine, obnavljaju putevi i mostovi, škole.

2. Seča drva na Crnom vrhu. Akcija traje od polovine januara do 17. marta 1945. godine. Brigade radile po čiči zimi i dubokom snegu. Otpremljeno na desetine hiljada kubnih metara ogrevnog drveta. Oko 1.600 brigadiru, za tri meseca, koliko je trajala akcija, izgradilo je i šumsku prugu dugu 12 kilometara.

3. Seča drva na Rudniku. Akcija počela 16. januara, a završena polovinom februara. Rad u teškim zimskim uslovima, po jakom mrazu i dubokom snegu. Učestvovala brigade iz više krajeva Srbije. Posečeno više hiljada kubnih metara ogrevnog drveta za potrebe Beograda, a naročito za potrebe bolnica sa ranjenicima sa sremskog fronta.

4. Berba kukuruza u Sremu. Učestvuje više od 6.000 omladinaca i omladinki. Obrano na stotine hektara kukuruza, često samo nekoliko kilometara iza fronta. Učestvovala brigade iz Beograda i njegove okoline, Požarevca, Kragujevca, Šapca i Srema.

5. Veliko radno takmičenje u toku Svetske omladinske nedelje.

6. Žetva u Slavoniji u toku – 1.500 zagrebačkih studenata i srednjoškolaca i 1.800 mladića i devojaka iz Međimurja učestvovalo u žetvenim radovima.

7. Obrada kraških polja – učestvovalo 5.000 mladih Ljubljančana.

8. Obnova porušenih objekata u Bosni – radilo 117.000 omladinaca i omladinki.

9. U Lici preko 4.000 brigadiru popravilo 130 kilometara železničkih pruga.

10. U Slavoniji 6.000 mladih Slavonaca popravilo 170 kilometara pruga.

11. U Baniji 3.000 Banijaca izgradilo 25 kilometara koloseka železničkih pruga.

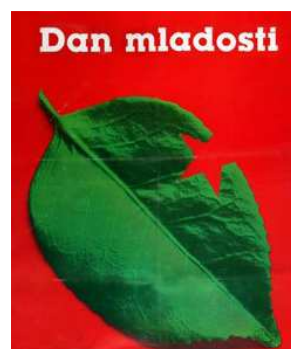
12. U Beogradu na desetine hiljada mladih Beograđana obnavljalo i raščišćavalo grad.

13. Takmičenje pred treći kongres Narodne omladine Jugoslavije – više od 700.000 omladinaca i omladinki učestvovalo na raznim radnim akcijama. Dali 6 miliona radnih dana. Popravljeni 5.700 kuća, 805 škola, 284 kilometara pruga, 22.000 kilometara puta, izgrađeno 1.000 novih kuća, obrađeno 660.000 hektara zemlje, zasađeno 12 miliona stabala.

– Kraj I. dela –

odabrao i pripremio:  
Frederik Goda,  
zemunski akcijaš

Izvor: Dobrovoljni omladinski rad i NOB 1941 – 1945  
„svi u borbu – sve za borbu“



Plakat upriličen za svečanost proslave Dana mladosti iz ranijih vremena

Redakcija biltena svim čitaocima želi sretan 25. maj – Dan mladosti